

## УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

### ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум: 07. 05. 2013.

## ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

### I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовео комисију

Одлуком 2747/ 1 на седници Научно-наставног већа Филолошког факултета одржаној 28. 11. 2007. г. образована је комисија за оцену подобности теме, кандидата и ментора за израду докторске дисертације.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. **Професор др Јован Делић**, изабран 2009. г. за редовног професора Филолошког факултета у Београду, ужа научна област Српска књижевност (двадесетог века), именован за ментора Одлуком број 1391/1 Наставно-научног већа 18. 05. 2011. године.
2. **Професор др Лидија Мереник**, изабрана 2010. г. за редовног професора Филозофског факултета, уже стручна област Историја ликовне уметности и архитектуре, са тежиштем на Историји модерне уметности.
3. **Професор др Зорица Несторовић**, изабрана 2011. г. у звање ванредног професора Филолошког факултета Универзитета у Београду, за ужу научну област Српска књижевност 18. и 19. века.

### II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

**Милијана Симоновић** (девојачко Кандић) рођена 6. 06. 1970. године у Котору (Црна Гора). Основну и средњу школу завршила је у родном граду. Године 1988. уписала студијску групу **Југословенске књижевности и општа књижевност** на Филолошком факултету у Београду као и студије **Историје уметности** на Филозофском факултету у Београду. На Филолошком

факултету дипломирала 1994. године, на истом факултету магистрала (смер Наука о књижевности) тезом **Поезија Милоша Црњанског и Растка Петровића и експресионистичко сликарство**, јула 2007. године.

### III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

- *Нови модели представљања културно-уметничког наслеђа младим генерацијама* (New models of presenting the cultural and artistic heritage to younger generations), саопштење са међународног скупа објављеног у целини у Зборнику Шестой международный симпозиум «Вузы культуры и искусств в мировом образовательном пространстве: русско-славянские культурные традиции и межкультурное взаимодействие» (Брјанск, Русија, 2012.) у издању МГУКИ, Москва, 2012, стр. 326 – 329.

- *Промоција националних култура и уметности* (Promotion of national cultures and arts), саопштење са међународног скупа објављеног у целини у Зборнику Шестой международный симпозиум «Вузы культуры и искусств в мировом образовательном пространстве: русско-славянские культурные традиции и межкультурное взаимодействие» (Брјанск, Русија, 2012.) у издању МГУКИ, Москва, 2012, стр 241 – 243.

- *Поезија Милоша Црњанског и Растка Петровића и експресионистичко сликарство* (у штампани), Филолошки факултет Београд, 2013.

- *Манастир Грачаница као пример важности очувања културног наслеђа у новонасталим политичко-историјским околностима*, саопштење са међународног скупа (прихваћен и рецензиран за штампу у Зборнику UCAWE ) Seventh International Symposium UCAWE-2013 “Universities of Culture and Arts in the World Education Area: Eurasian Cross-Cultural Communication Traditions and the Present Time”, Истанбул, Турска, април 2013. године, а у издању МГУКИ, Москва 2013.

- *Sacrifice of Art*, текст објављен у The Journal of University of Wisconsin - Milwaukee, USA, novembar 2012.

- *Шпански дуели*, НИН, октобар 2002., број 2702

- *Повлачење у резерват*, НИН март 2003, број 2725

- *Језичка нетрпељивост*, НИН, август 2003, број 2747

#### **IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ**

Увидом у биографију и библиографију кандидата, комисија сматра да кандидаткиња **мр Милијана Симоновић** испуњава све услове за израду докторске дисертације.

#### **V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА**

##### **НАПОМЕНА:**

За ментора је предложен **др Јован Делић**, редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду, Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима.

Библиографија ментора са најмање пет јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација:

1. *Српски надреализам и роман*, Београд, СКЗ, 1980
2. *“Мотив руку и Расткова преиначења”*, Песник Растко Петровић, зборник радова, Институт за књижевност и уметност, Београд, 1999., стр. 243 – 266.
3. *О поезији и поетици српске модерне*, Завод за уџбенике, Београд 2008. ISBN 978-86-17-15608-2.
4. *Иван В. Лалић и њемачка лирика, једно интертекстуално истраживање*, Српска књижевна задруга-Институт за књижевност и уметност Београд-Филозофски факултет, Источно Сарајево, 2011. ISBN 978-86-379-1169-2
5. *Иво Андрић – мост и жртва*, Православна реч, Нови Сад, Музеј града Београда, Београд, 2011. ISBN 978-86-83903-40-5

**Комисија сматра др Јован Делић испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област српска књижевност двадесетог века.**

## VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

### ОЦЕНА:

#### 1. Формулација назива тезе (наслова)

**Комисија закључује да је радни назив тезе *Уметничка и поетичка кохерентност и сродност дела Растка Петровића и Саве Шумановића* прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме и истраживања.**

#### 2. Предмета (проблема) истраживања

Опис теме: ***Уметничка и поетичка кохерентност и сродност дела Растка Петровића и Саве Шумановића.*** Тема обухвата паралелно истраживање стваралаштва двојице уметника, посебно оног дела њихове уметности који се хронолошки и тематски преплиће. Идеја да су ова два изузетна уметника српске књижевности, односно сликарства, утицала један на другог, поетички и лично, изазвала је потребу да се истражи и методолошки уобличи паралелизам који је уочљив у делима двојице уметника. Истраживање ће показати и да се ова два уметника, иако у различитим уметничким медијима, приближавају један другом темама, техникама и поетикама, те да се њихова јединствена идеја о уметности обликује у јасну а опет недокучиву апстракцију.

**Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложености, актуелношћу и значајем у областима дисертације.**

#### 2. Библиографија прелиминарних истраживања

Поред предвиђеног рада на грађи и истраживањима у архивима, кандидаткиња, као библиографију прелиминарних истраживања, наводи следеће јединице:

1. Адмунсен, Ричард, *Nord-Sud and Cubist Poetry*, The Journal of Aesthetics and Art Criticism, XXXVII, I, 1968.
2. Аполинер, Гијом, *Нови дух, Сликарски кубисти*, Сплит, 1984.
3. Арнхајм, Рудолф, *Пикасоова Герника – генеза једне слике*, Замак културе,
4. Сепарат 11, Врњачка Бања, 1974.
5. *Авангарда, Теорија и историја појма*, приредио Гојко Тешић, Београд 1997.,
6. Башичевић, Димитрије, *Сава Шумановић, Живот и дело – монографија*, Нови Сад 1997.

7. Брајовић, Тихомир, *Од метафоре до песме*, Приштина/Београд, 1998.
8. Бретон, Андре, *Три манифеста надреализма*, Крушевац, 1979.
9. Брковић, Живко, *Аве, Шумановићу, нисмо те волели – о прећуткивању истине и други разговори*, Београд, 2012.
10. Брковић Живко, *Трагедија, валцер*, Београд, 1996.
11. Брковић Живко, *Шумановић – уметник и лудило*, Музеј савремене уметности Војводине, Нови Сад, 2008.
12. Гомбрих, Е. Х., *Уметност и илузија, Психологија сликовног представљања*, Београд, 1984.
13. Де Торе, Гиљермо, *Историја авангардних књижевности*, Нови Сад 2001.
14. Деретић, Јован, *Историја српске књижевности*, Београд, 1983.
15. Дифрен, Микел, *Око и ухо*, Бања Лука, 1989.
16. Дилтај, Вилхелм, *Песничка имагинација, Елементи за једну поетику*, Сремски Карловци, 1989.
17. *Експресионизам*, приредили Зоран Гавић и Марко Недељковић, Дело бр. 10, октобар 1978.
18. Јованов, Јасна, *Демистификација апокрифа ( дадаизам на југословенским просторима 1920 -1922)*, Нови Сад, 1999.
19. Јовић, Бојан, *Поетичка начела Растка Петровића у контексту европске авангарде*, докторска дисертација, Филолошки факултет, Београд, 2000.
20. Јовић, Бојан, *Поетика Растка Петровића*, Београд, 2005.
21. Јунг, Карл Густав, *Динамика несвесног*, Нови Сад, 1984.
22. Кандински, Василиј, *О духовном у уметности*, Београд, 1996.
23. Каталог *Сава Шумановић и тајна под куполом*, (који прати истоимену изложбу), Матица српска, Нови Сад, март 2013.
24. Курцијус, Ернст Роберт, *Европска књижевност и латински средњи век*, Београд, 1996.
25. Лангер, Сузан, *Проблеми уметности*, Десет филозофских предавања, Ниш, 1990.
26. Лесинг, Г. Е., *Лаокоон или о границама сликарства и поезије*, Београд, 1964.
27. Мишић, Зоран, *Растко Петровић, Фестивал једног писца*, електронска библиотека, 2003.
28. Винавер, Станислав, *Европска ноћ и друге песме*, избор и предговор Миодраг Павловић,
29. Винавер, Станислав, *Громобран свемира*, Београд, 1921.
30. *Односи међу уметностима, теоријска разматрања*, Институт за књижевност и уметност, 1978.
31. Петровић, Предраг, *Авангардни роман без романа*, Институт за књижевност и уметност, Београд, 2008.
32. Петровић, Предраг, *Енциклопедичност као поетички модел романа Растка Петровића*, докторска дисертација, Филолошки факултет, Београд, 2012.

33. Петровић, Растко, *Сабране песме*, избор и предговор Светлана Велмар-Јанковић, Београд, 1989.
34. Петровић, Растко, *Есеји и чланци*, Београд, 1974.
35. *Песник растко Петровић*, Зборник радова, приредио Новица Петковић, Институт за књижевност и уметност, Београд, 1999.
36. *Песничка слика*, зборник радова, приредио М. Шутић, Београд, 1978.
37. Протић, Миодраг, *Југословенско сликарство 1900- 1950*, Београд, 1970.
38. Протић, Миодраг, *Сава Шумановић – монографија*, Шид, 1985.
39. Реберски, Иванка, *Хрватско сликарство између два рата*, Институт за повијест умјетности, Загреб, 2008.
40. Росић – Илић, Татјана, *Скандал и екстаза тела*, Фестивал једног писца, електронска библиотека, 2003.
41. Розић, Владимир, *Ликовна критика у Београду између два рата*, Београд, 1983.
42. *Српска ликовна критика*, избор Лазар Трифуновић, Београд, 1967.
43. Ткалчић – Кошчевић, Антонија, *Сјећања на прве генерације Умјетничке академије у Загребу*, Хрватска академија знаности и умјетности, Загреб, 2008.
44. Трифуновић Лазар, *Звезде су угашене за мене*, (писма Саве Шумановића), Уметност, бр. 3-4, Београд, 1965.
45. Флакер, Александар, *Поетика оспоравања*, Загреб, 1984..
46. Фридрих, Хуго, *Структура модерне лирике*, Загреб, 1989.
47. Хамбургер, Кејт, *Логика књижевности*, Београд, 1976.
48. Хартман, Николај, *Естетика*, Београд, 1968.
49. Чабрић, Соња, *Разоткривања или о песничкој збирци „Откровење“ Растка Петровића*, Службени гласник, Београд, 2012.
50. Шевалије, Гјербран, *Рјечник симбола*, Загреб, 1983. Hamburger, Kejt, *Logika književnosti*, Beograd 1976.

### 3. Циљеви истраживања

Циљеви:

Уплив ликовног у поезију и поетског у просторе ликовног, или, на други начин речено, продирање једног у друго преко граница омеђених видом и средствима сваке уметности појединачно, биће схваћено у овом истраживању као предност у ширењу димензија и слојева тумачења ових уметности. То никако не подразумева инструментализовање једног у пуком циљу тек подробнијег тумачења другог уметничког медија. Свака уметност има сопствени феноменолошки, естетички, формални и идејни аспект у којима је суверена и

дефинисана. Свако поједностављивање односа међу различитим уметностима би било деградирајуће и ретроградно, док их, напротив, пробуђено и научно оправдано повезивање недвосмислено обогаћује и шири спектар тумачења. Сузан Лангер у књизи *Проблеми уметности* (Градина, Ниш, 1990. стр 94. ) каже: “Нема правила које може владати двема уметностима и вероватно никојег техничког средства које се из једне може преносити у другу, да и не говоримо о материјалима који би били саобразни. Али има упоредивих створених форми. Такве повремене напоредости биле би безначајне да се даље не везују за једну од најузбудљивијих појава у подручју уметности која се може назвати *крајњом апстракцијом* или *трансценденцијом*“. Можда се овакав приступ може разумети и као својеврсно враћање на обухватност синкретичне уметности, у време кад су све уметности биле једно. Или је у питању тек још једна неочекивана димензија уметности која нас може одвести далеко преко очекиваних граница. Ако очекиваних граница у уметности има. Конкретно, део тог новоствореног простора значајно запоседа стваралачки и лични однос двојице уметника који су обележили српску уметност (не само двадесетог века) – Растка Петровића и Саве Шумановића. Два уметника су се срела и упознала почетком двадесетих година двадесетог века у Паризу, где је Растко, припремајући збирку песама *Откровење*, заинтересован за рад наших сликара, пратио каако се млади Шумановић бори за сопствени ликовни израз. Потпуно различите карактере, порекло, прошлост, васпитање, искуство и животне енергије, тада, на почетку стваралачког развоја двојице уметника, спојила је иста идеја о облику, природи и смислу уметности. Међусобно су се уважавали и подржавали у креативном и интелектуалном погледу. Циклус слика Саве Шумановића, који је настао у Лотовом атељеу, подстакао је Растка Петровића да дефинише ту нову концепцију уметности као *естетику сувише стварног* и да Шумановића, у тим париским годинама, назове највалиднијим нашим сликаром. Са друге стране, Шумановић је, тананошћу своје емотивне природе, пуштао да се несвакидашњи интелект и уметнички израз Растка Петровића настани у његовом бићу и тамо остави посебан траг. До сада смо наслућивали да су теоријске поставке и поезија једног, као и сликарство, али и ликовна поетика другог, настајале у некаквом садејству, те да је цео концепт новог уметничког израза српске авангарде настајао у прожимању и кохезији. Сада те наговештаје ваља валидно осветлити као аргументе ширег значаја. Један од циљева овог рада је да се специфично садејство две поетике научно и са сигурношћу докаже кроз расветљавање и тумачење свих аспеката овог комплексног односа. Документовано праћење еволуције тог односа на његовим биографским, поетичким и експлицитно уметничким нивоима, те разоткривање значаја овог креативног и значајног сусрета за историју српске уметности, фундаментална је грађа овог рада. Уверење да, као отисци прстију у меки материјал из којег ће се у једном магичном тренутку пробудити готово дело, сваки чулни надражај, додир развијен или тек наговештен, искуство доживљеног или имагинацијом симулираног, те жеље и наде као утехе сваке људске егзистенције, све остаје у

плићим или дубљим слојевима који творе човеково свесно или несвесно биће, психолошки је оквир ове докторске тезе. Одложено у, мање или више јасним или замагљеним слојевима искустава, прикривеним депоима људског чулног, емотивног и рационалног сећања. Преведено на језик уметности, ово означава уверење и потребу да се оно осведочи да се релација чулно – спознајно, која и јесте когнитивна доминанта сваког уметничког дела, не појављује ни од куда, већ да је, сваки пут непоновљиво, она рефлекс, одраз и, најзад, конкретно формулисан облик свеколике уметникове емпиријске или имагинативне садржине. Ова поставка не одузима самом делу аутономију. Напротив, у себи иманентној жудњи ка универзалности, оно се природно одваја од творца и бива анонимно у вишем смислу, али са дубоко утиснутим ауторским потписом. Ово не звучи ништа парадоксалније, посебно у класичним и конзервативним оквирима тумачења уметности, од тврдње да се сликарство може разумети поезијом и да се поезија може ваљано читати ликовним језиком. Историја и теорија једне и друге уметности познају и искорак, који су нешто учестилији код савремених тумача, али су њихови домети и даље недовољно примењени у ширем контексту практичних тумачења. Примарни циљ овог истраживања је да, паралелном анализом дела двојице уметника, докаже да се једна уметност може свеобухватније тумачити помоћу друге уметности, као и да се проблематизује идеја да такав научни приступ потпуније осветљава скривене углове сваке од њих.

#### Хипотезе:

Хипотеза коју кандидаткиња поставља је да је човек, а посебно уметник својим истанчаним сензибилитетом, као чулно биће које тежи естетском доживљају, свеобухватна енергија која у себи сакупља разнородна искуства и транспонује их кроз разне облике стваралаштва. Растко Петровић и Сава Шумановић су готово истодобно имали свој уметнички развој, појединачно и заједно, те се овим истраживањем поставља и хипотеза о пресудном узајамном деловању двојице уметника, кроз поетичку (експлицитну) и естетизовану (имплицитну) форму уметничких дела поезије једног тј. сликарства другог уметника.

#### 4. Очекивани резултати

Уколико овим радом допринесемо ширењу могућности тумачења и разумевања дела Растка Петровића и Саве Шумановића, навестимо обрису трансценденције тог заједничког простора њихове уметности и (или) на тај начин понудимо неки нови методолошки приступ књижевном делу уопште, он ће оправдати своје постојање.

#### 5. План рада

План рада има следећу структуру (са паралелном основом):

- Увод у културне, уметничке и књижевне прилике у Србији почетком двадесетог века (у контексту европских тенденција);
- Растко Петровић – живот, дело, ликовна критика;
- Сава Шумановић – живот, дело, инспирација;
- Компаративна поетичка и структурална анализа одабраних дела (конкретни примери песама и слика) у циљу доказивања уметничке и поетичке кохерентности уметности двојице стваралаца;
- Сублимација истраживачких достигнућа и закључак који ће, за очекивати је, сумирати поставке о узајамности, прожимањима, утицајима и сусретањима у апстракцији различитих уметничких медија (поезија и сликарство), те суштинским поетичким везама у делима Растка Петровића и Саве Шумановића.

## 6. Методе истраживања

Методолошки концепт тезе предвиђа најпре монографски приступ двојици уметника, уз обиље материјала сакупљеног у музејима, архивима, литератури, приватним збиркама уметнина, библиотекама, те у јавности мање или више познатој документацији. Област која се односи на сликарство и живот Саве Шумановића, уз драгоцену и стручну подршку Одељења за историју уметности Филозофског факултета у Београду, имаће за циљ да изнесе неке нове релације, утицаје и елементе сликареве поетике, значајне за боље и потпуније разумевање овог јединственог сликарског феномена. Такође, сагледавање комплексности и полидимензионалности у контексту космогоније песничког дела Растка Петровића, као и теоријског и историјског значаја његове ликовне критике, обезбедиће аналитичке инструменте којима ће се недвосмислено одгонетнути суштинска поетичка, имплицитна и експлицитна споне међу делима двојице уметника. Уколико је, заиста, крајња одгонетка у свету уметности могућа. Са упоришним тачкама унутар појединачних стваралаштава и поетика, преко научног и аргументованог филтрирања еквивалената на нивоу конкретних упоредних анализа уметничких дела двојице аутора, биће могуће, као трећи и коначни степен спознаје тежине сусрета два изузетна опуса, уобличити јединствену равну менталних и формалних аспеката у једну чисту и универзалну спиритуалност. Из ње се, потом, реактивира проширено, оплемењено и употпуњено тумачење оба појединачна уметничка израза.

Методе које ће бити коришћене у изради теме су: компаративна, историјска, социолошка, психолошка, структуралистичка, биографска, феноменолошка, стилистичка итд.

## **VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА:**

**НАПОМЕНА:** Предложена докторска дисертација **мр Милијане Симоновић** несумњиво је иновативан истраживачки подухват у поређењу једног књижевног ствараоца али и ликовног критичара, какав је био Растко Петровић, и једног врхунског сликара, какав је био Сава Шумановић. Ово је један од ретких радова компаративне природе који ће проблематизовати однос сликарства и књижевност на делима врхунских стваралаца 20. века. Тако ћемо, за очекивати је, добити једно репрезентативно, методолошки засновано и по резултатима ново интермедијално истраживање.

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је кандидаткиња **мр Милијана Симоновић** подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема ***Уметничка и поетичка кохерентност и сродност дела Растка Петровића и Саве Шумановића*** подобна за израду докторске дисертације у области наука о књижевности.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је **др Јован Делић** подобан за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Научно-наставном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидаткиње **мр Милијане Симоновић** и предложене теме докторске дисертације ***Уметничка и поетичка кохерентност и сродност дела Растка Петровића и Саве Шумановића*** а да се за ментора именује **др Јован Делић**, редовни професор Филолошког факултета у Београду.

### **ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ**

- 1.
- 2.
- 3.